

Aragon Krallığı ile Memlûklar Arasındaki Ticari İlişkiler

Zeynep Güngör*

Aragon Krallığı'nın Kuruluşu

Aragon, coğrafi olarak İspanya'da bir vadi ve bir dağ sırasının adı olsa da esasında tarihi ve siyasi bir mana taşımaktadır. Aragon Krallığı; 11. yüzyıldan başlayıp 19. yüzyıla kadar uzanan ve çoğu kez bağımsızlık kazanmış, üç kol halinde hüküm sürmüş bir Hristiyan krallığıdır¹. Aragon bölgesi Roma İmparatorluğu zamanında "Hispania Tarraconensis" olarak anılan önemli bir eyalet iken Kavimler göçü ile gelen Vizigotlar'ın kontrolüne girmiştir. Endülüs'ü fetheden Müslümanlar kısa süre bölgeden haraç almayı başarmış olsalar da 1035 yılında III. Sancho burada bağımsız bir krallık kurmuştur. Hızla toprak genişleten krallık 1118 yılında Sarakusta (Zaragoza) ve 1125'te Gırnata ve İşbiliye şehirlerini alarak güçlenmiştir².

1137 yılı Aragon Krallığı için dönüm noktasıdır çünkü Avrupa'nın çok önemli feodal bölgesi olan Katalonya toprakları Aragon Krallığına dahil olmuştur³ ve ortak krallık kısa sürede İspanya'nın önemli şehirlerini ele geçirmişlerdir⁴. 1162 yılında ise II. Alfonso'nun yönetimi ile Pirene Dağları sınırındaki şehirlerden Provenza, Rosellon ve Teruel fethedilmiştir. Krallık II. Pedro'nun dine aşırı bağlılığı neticesinde Papalığın vassallığını kabul etmiş, çocuk yaşta tahta çıkan I. Jaime'nin taht üzerindeki etkinliğini geç de olsa kazanması ile yeniden topraklarını genişletmeye başlamıştır. I. Jaime Katalanlara ayrıca ihtimam göstermiş ve onların özellikle dil ve kültürlerini kaybetmemeleri için imtiyazlar tanımıştır. Umberto Eco bu durum için; "*İber Yarımadasında Aragon kralı hem İspanyolca konuşan halkı hem Provence ve Katalan halklarını hem de Arapları ve Yahudileri yönetiyordu. Etniklik nasıl tarihi*

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya/TÜRKİYE, zeynepgungormez@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0002-6320-1462

1 David Abulafia, Büyük Deniz Akdeniz'de İnsanlık Tarihi, Çev. Gül Çağalı Güven, Alfa Yayınları, İstanbul, 2012, s. 399.

2 Abdülkerim Özeydin, "Aragon", İ.A., İstanbul, 1991, s. 264.

3 Nora Berend, "The Expansion of Latin Christendom", The Central Middle Ages Europe 950–1320, Edit by Daniel Power, Oxford Press, New York 2006, s. 196.

4 Umberto Eco, Ortaçağ Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012, s. 202.

*bir olguya, ulusal duygu ile devlete aidiyet ve ulus ile dil arasındaki paralelliğin ağır gelişimi de tarihi bir olgudur*⁵ sözleriyle Katalanlara vurgu yapmıştır. Esasen Katalanların varlığının Aragon krallığının hem siyasi geleceği hem de ticari kariyeri üzerinde çok büyük etkisi vardır.

Aragon Krallığı İspanya’da başlatılan ve Müslümanları bölgeden tamamen göndermek amacını taşıyan “*reconquista*” hareketinde aktif rol oynamış ve 1212’de gerçekleşen İkab Savaşında (Las Navas) Endülüs Müslümanlarına ağır bir mağlubiyet yaşatmıştır⁶. Bu savaş tabii ki Müslümanlara yönelik başlatılan hareketin sonu değildir ve Endülüs Müslümanları uzun süre bu akıma direniş göstermek zorunda kalacaklardır.

Aragon Krallığı I. Jaime döneminde bir diğer ezeli rakipleri Fransa Krallığı ile sınır mücadelesine girmiş fakat I. Jaime’nin 1258 Corbeil anlaşmasıyla Pirene sınırındaki topraklarından feragat etmesi neticesinde Fransa ile sorunlar çözülmüştür. Toprak kaybedilmiş olsa da bu anlaşma diplomatik açıdan olumlu bir gelişme olarak kabul edilir⁷.

I. Jaime’nin oğlu III. Pedro (Büyük Pedro), Sicilya Krallığı soyundan Constanca ile evlenerek krallığı Akdeniz’e açan önemli bir adım atmıştır. III. Pedro döneminin önemli bir adımı da Tunus’un alınmasıdır. Tunus emiri 1281 yılında kendi rızası ile şehri teslim etmiş ve Hristiyanlığı kabul etmiştir. Aragon Kralı III. Pedro, Sicilya’yı Fransız kralının kardeşi Charles d’Anjou’ya kaptırmış olsa da kısa sürede şehirde çıkan isyanlar neticesinde Sicilya yeniden krallığın sınırlarına katılmıştır⁸.

III. Pedro’dan sonra sırasıyla III. Alfonso ve II. Jaime Aragon tahtına geçmiştir. Bu süre zarfında Sicilya meselesi Papa’nın da müdahalesi ile Fransızlar lehine çözülmüş, adadan vazgeçmeyen Fransızlar krallık haklarını devralmışlardır. Aragon Krallığı bölgedeki küçük İslam Devletleri olan Hafsiler ve Muvahhidler ile siyasi anlaşmalar yaparak bölgedeki iktidarını da her geçen gün güçlendirmiştir. Özellikle III. Pedro ve III. Alfonso dönemi bu açıdan önemlidir.

Krallığın Akdeniz’e Açılması ve Memlûklarla İlişkileri

Aragon Krallığı siyasi teşekkülünü tamamlamıştı ancak ticaret onlar için

5 Eco, *age.*, s. 651.

6 David Abulafia, “The Rise Of Aragon-Catalonia”, The New Cambridge Medieval History, Volume V, (1198-1300), Cambridge University Press 2008, s. 645.

7 Rosamond McKitterick, Medieval World, Times Book, 2003, s. 248.

8 McKitterick, *age.*, s. 249.

vazgeçilmez bir gelir kapısıydı. Krallığın toprakları ne derece genişlerse genişlesin ülkenin coğrafi durumundan dolayı ticarete adeta mecburdu⁹.

Braudel, Aragon steplerini Avrupa'nın fakir bölgeleri arasında sayar hatta Aragon sınırındaki "*bardenosreales*" adı verilen taşlı steplerin kış yağmurları almadığından tarıma uygun olmadığı gibi hayvancılığa da elverişli olmadığını yazar¹⁰. Birtakım sulama yöntemleri ile Aragon bölgesi için tarımsal çözümler getirilmek istenirse de ticaret tek çıkış yoldur¹¹.

Aragon krallığı Akdeniz'e açılıp Mısır ile ticari faaliyetler geliştirmeyi hedef aldığı Katalan tüccarlar devreye girmektedir. Özellikle denizcilikte mahir olan Katalanlar Aragon siyasi hakimiyeti altında bütün ticari faaliyetleri üstlenmişlerdir.

Katalanların Akdeniz ticaret rotaları Mısır'a çevrilmiştir. Mısır, üç kıtanın Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesiştiği yerde bulunur. Ortasından Nil Nehri geçen ülke ticari açıdan ayrı bir öneme sahiptir. Çalışmamıza konu olan dönemde ise Mısır'ın hâkimi Memlûk Devleti'dir.

Memlûklar, 1250-1517 yılları arasında Mısır, Suriye ve Hicaz'da hüküm sürmüş bir Türk devletidir. Memlûkların gelirlerinin büyük bir kısmını doğu ile batı arasında yapılan ticaret oluşturmaktadır¹². Memlûklar döneminde ticari malların nakli hem karayoluyla hem de deniz yoluyla yapılmaktaydı. Fakat Bahri Memlûklar döneminde deniz ticareti daha önemliydi. Kara yolu üzerinde bulunan şehirleri Asvan, Ayzab, Kus olarak sıralayabiliriz. İskenderiye ve Kahire'nin Bulak limanı Mısır'a açılan deniz kapıları iken Beyrut, Trablus, Dimyat, Cidde, Yenbu ve Aden diğer önemli limanlar arasında sayılabilir.

Bir ülke için iç ticaret ne kadar önemliyse dış ticaret de aynı oranda önemlidir. Memlûklarda bunun bilincinde hareket ederek uluslararası ticarete önem vermişler, yabancı tüccarları ülkelerine çekebilmek için teşvik edici imtiyazlar sağlamışlardır. Coğrafi imkanlarını da kullanan Memlûklar bu bağlamda ülkelerinden geçen tüccarlara yönelik vergi indirimi, tazminat veya güvenlik temini gibi fırsatlar sunmuşlardır.

9 H. Şebnem Atakan, Ramòn Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Ortaçağ) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009, s. 10-17.

10 Fernand Braudel, II. Felipe döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası, çev. M. Ali Kılıçbay, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017, s. 146.

11 Berend, *age.*, s. 198.

12 Bahattin Keleş, Bahri Memlûklerde İktisadi ve Ticari Hayat (1250-1382), (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1998, s. 193.

Memlûkların Hristiyanlar arasında en fazla Venedik ve Cenevizlilerle ticaret yaptığı görülür. Özellikle cam ve baharat gibi ürünlerde Latin tekeline görmek mümkündür. Aragon Krallığı hem Akdeniz ticaretinde hem de Memlûk ilişkileri konusunda Venedik ve Ceneviz gibi Latinlerle kıyaslandığında geç kalmıştır. Bu durum Aragonluları –ve tabi Katalanlıları da- kendilerine yer açmak için kapıları zorlamak, savaşmak hatta korsanlığı denizcilikle karıştırmak gibi eylemlere mecbur bırakmıştır¹³.

Yahudi Benjamin İskenderiye’de Aragon tüccarlarını gördüğünü söylemiştir. Burada Aragonlu tüccarlar içerisinde Katalonya ve Barselonalı tüccarlar da kastedilmektedir. Çünkü onların Aragon krallığı hakimiyetinde büyük gemilerle İskenderiye’ye geldikleri bilinmektedir¹⁴. Yaklaşık 1170 yıllarına denk gelen bu bilgi de Aragonluların Mısır ile ticarete çalışmamıza konu olan dönemden daha erken başlamış olabileceği söylenilebilir ancak devletlerarası anlaşma ve imtiyazlar olmadan o kadar uzun ve meşakkatli yollara çıkmak da büyük cesaret gerektirmektedir.

Burada Aragon Kralları devreye girerek Memlûk sultanlarından imtiyazlar elde etmeye çalışmışlardır. Mısır’da elde edilen ilk önemli imtiyaz 1262’de Aragon Kralı I. Jaime tarafından Montpellier’li tüccar Raimondo de Conchas’ın İskenderiye’de bir fonduk ve konsolosluk kurma hakkına sahip olmalarıdır¹⁵.

Akdeniz ve çevresinde sıklıkla görülmeye başlayan fonduklar tüccarların geliş gidişlerinde rahatlıkla konaklayabildikleri, ürünlerini güvenli bir şekilde muhafaza edebildikleri ve daha pek çok faaliyetin yürütüldüğü önemli merkezlerdir. Ancak Memlûklar tarafından diğer Hristiyan tüccarlara olduğu gibi Aragon hakimiyetinde ticaret yapan Katalanlara da fonduklar verilmesi bir nevi güvenlik önlemidir. Çünkü Avrupalıların kendi ticari faaliyetlerini rahatça yönetmesine izin veren fonduklarda özellikle geceleri uygulanan yaptırımları da beraberinde getirerek onları göz hapsine almışlar, Onların kendi anklavlarından çıkmalarına müsaade etmemişlerdir¹⁶.

Memlûk Sultanı Baybars, Aragon Kralı I. Jaime’ye verdiği imtiyazları genişleten

13 Braudel, *age.*, s. 198.

14 W. Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, çev. Enver Ziya Karal, Türk Tarih Kurumu, 2000, s. 473.

15 Abdullâh Mesut Ağır, *Memlûklarda Ticaret*, Çizgi Yayınları, 2015, s. 139.

16 Philip D. Curtin, *Kültürler Arası Ticaret*, çev. Şaban Bıyıklı, Küre Yayınları, İstanbul 2008, s. 163.

1271 tarihli bir ticaret anlaşması yapmıştır¹⁷. Baybars, Aragonlularla yaptığı anlaşmaya benzer şekilde Sicilya Kralı Charles d'Anjou ile de ticari anlaşma yapmış ve bu durum ileride yaşanacak Anjou ile Aragon hanedanları arasındaki siyasi mücadeleye ticari rekabetin de ekleneceği anlamını taşımaktadır.

Aragonlular ile Sicilya'daki Anjoulular arasındaki rekabet mali kaynakları kurutacak mahiyete geldiğinde Papa bu durumu çözmek için arabuluculuk yapsa da ölümcül orandaki isyan hareketlerine de engel olamamıştır¹⁸. Sonunda kazanan taraf Aragonlular olmuş, onlar adına çarpışan Katalan filoları lideri Roger *"hiçbir kadrğa ya da gemi hatta inancıma göre hiçbir balık Aragon Kralının armasını taşımadığı sürece bu denizde seyredemez"* sözleriyle savaşa damga vurmuştur¹⁹.

I. Jaime bu imtiyazları elde ederken Mısır'a karşı temkinli davranmıştır. Çünkü ticareti geliştirip ülkesini refaha kavuşturması kendi siyasi geleceği için ne kadar önemliyse bu ticaret için Memlûk sultanına vereceği imtiyazlar da bir o kadar tehlikeli idi. Örneğin I. Jaime 1274 tarihli buyruğu ile Mısır'a maden, kereste, silah, gemi ve gıda maddesi ihracını yasaklamıştır. Bu buyruk tamamen tedbir amaçlıdır diyebiliriz çünkü kısıtlamanın olduğu dönemde iki devlet arasında ilişkiler dostane seyretmektedir²⁰.

I. Jaime'den sonra toprakları aralarında paylaşan Aragonlu Pedro ve Mayorkalı Jaime'nin arasında yaşanan siyasi gerilim Akdeniz çevresinde genişlemeye çalışan tüccarları da olumsuz etkilemiştir²¹.

Nitekim 25 Nisan 1290 yılında Memlûk Sultanı Kalavun ile Aragon Kralı III. Alfonso arasında imzalanan 22 maddelik ticaret anlaşması bu bağlamda oldukça önemlidir. Anlaşma 1293 yılında da El eşref Halil ile II. James arasında yenilenmiştir. Aragonluların Akdeniz ticareti açısından dönüm noktası mahiyetinde olan anlaşmanın maddelerine gelince;

1. Anlaşmanın girişinde Memlûk sultanı Kalavun için Mısır, Halep, Dımaşk, Hicaz ve bütün kutsal toprakların Sultanı, İslam'ın en büyük sultanı gibi ifadeler yer alır. Ayrıca oğlu Melik Eşref Halil'in adı da varisi olarak dile

17 Stanley Lane-Poole, A History of Egypt in the Middle Age.s, Charles Scribners Son Print, New York 1901, s. 266.

18 Abulafia, *age.*, s. 397.

19 Abulafia, *age.*, s. 398.

20 Heyd, *age.*, s. 474.

21 Abulafia, *age.*, s. 394.

getirilir. Alfonso için de majesteleri onurlu, saygın ve bir aslan kadar korkusuz Aragon Kralı Lord Alfonso ifadeleri kullanılmıştır. Erkek kardeşi, Majesteleri, onurlu, saygın, Sicilya kralı Lord James ve kardeşleri Lord Frederick ve Lord Peter'in de isimleri sıralanır. Bu maddede anlaşmanın 25 Nisan 1289 günü olarak kaydedildiği dikkati çeker. Taraflar anlaşma maddelerine bağlı kalacakları yönünde karşılıklı yemin ederler. Anlaşma metni iki kral ve kardeşleri tarafından imza ve mühürlenecektir.

2. İkinci maddede verilen tarihten itibaren başlayan dostluğun uzun yıllar iki ülke topraklarında süregelmesi temenni edilmiştir.
3. Memluk Sultanının ve oğlunun, Aragon Kralının ve kardeşlerinin hükmettiği bütün şehir, liman ve kıyılar boyunca geçerli olacağı vurgulanmıştır. Burada şehirlerin isimleri tek tek sayılırken üzerinde yaşayan farklı din ve ırktan insanlar üzerinde de uygulanacağı belirtilmiştir.
4. Bu maddede Aragon topraklarına gelen veya giden Memlûk Sultanı ve oğullarına ait herhangi bir gemiye hiçbir surette Aragonlular tarafından zarar verilmeyeceği belirtilmiştir. Aragon toprakları arasında da Mayorka, Valensiya, Barselona ve Sicilya sıralanmıştır.
5. Bu maddede anlaşmanın siyasi sahada da geçerli olacağı belirtilmiş karşılıklı olarak birbirlerinin dostu ile dost düşmanı ile düşman olunacağı vurgulanmıştır. Papa, Franklar, Ceneviz, Venedik ve diğer küçük-büyük Hristiyan Krallar ile Templier ve Hospitaller şövalyeleri Memlûk Devleti'ne, savaş veya başka bir haksızlıkla zarar vermek isteyebilirler. Aragon Kralı onları engellemeye çalışacak, bu uğurda gemilerini ve silahlarını kullanacak ve Memlûk sultanının anlaşmada belirtilen veya belirtilmeyen limanları kullanmasına müsaade edilecek.
6. Akka ve Sur Haçlıları ile Sultanın yaptığı ateşkes bozulursa Aragon Kralı Haçlılarla iş birliği yapmayacak onlara silah veya herhangi bir şey yardımında bulunmayacak
7. Papa, Franklar ve Moğollardan herhangi birisi anlaşma için Aragon Kralına gelirse onlarla herhangi bir anlaşma içerisine girmeyecek. Onların Memlûkler üzerine herhangi bir harekette bulunacaklarını anladığında da mümkün olan en kısa zamanda Sultan'a haber verecek
8. Eğer bir Müslüman gemisi Aragon Kralı'nın veya kardeşlerinin topraklarında batarsa bütün mürettebatın, malların ve kölelerin emniyet ve güvenliğinden

sorumlu olacak. Aynı madde Memlûk Sultanı ve oğullarının hâkim olduğu topraklar için de geçerli olacaktır

9. Eğer bir Müslüman tüccar, Aragon hakimiyetindeki Hristiyan topraklarında ölürse onun emtiası ve bütün taşınır malları çocuklarına teslim edecek ve geri dönmeleri engellenmeyecek. Aynı madde Memlûklar için de geçerlidir.
10. İki taraf arasında gidip gelen elçilerin mal ve can güvenliğinden iki taraf eşit derecede sorumlu olacaktır.
11. İki tarafın toprakları üzerinde herhangi bir korsan saldırısı gerçekleşir ve suçlular yakalanırsa karşı tarafa malları ve mürettebatı ile birlikte teslim edilecek.
12. Eğer Aragon Krallığı'ndan herhangi birisi anlaşmaya zarar verecek bir harekette bulunursa suçlunun yakalanması ve cezasının verilmesinden Aragon Kralı sorumlu olacaktır.
13. Aragon Kralı bölge halkına veya diğer Franklara Memlûk limanlarından demir, keten ve kereste gibi emtiaları taşımaya izin verecek.
14. Bu anlaşmanın imzalanmasının ardından kara veya denizde esir edilmiş ve satılmak üzere Aragon topraklarına getirilen bir Müslüman, derhal serbest bırakılacak ve Sultan'a teslim edilecektir.
15. Müslüman tüccarlar ile Aragonlu tüccarlar arasındaki anlaşmazlıklar İslam hukuku ile çözüme kavuşturulacaktır.
16. Eğer Aragon Kralına ait yerlerde Müslümanların malları kaybolursa Kral onların bulunması için üzerine düşeni yapacak.
17. Eğer iki taraf arasındaki anlaşma şartları uyarınca Müslüman olan bir kişi Aragon topraklarında yaşamak amacıyla kaçarsa geri gönderilecek fakat kişi Hristiyanlığı kabul etmişse sadece üzerinde bulunan değerli mallar Memlûklere teslim edilecek kendisi Aragon topraklarında yaşayabilecektir.
18. Aragon topraklarından Kudüs'e Hac için gelen elinde belgesi olan erkek veya kadın bir Hristiyan'ın güvenliğinden, rahat bir şekilde ibadetini yapıp geri dönmesinden Memlûk sultanı sorumlu olacaktır.
19. Aragon Kralı, kardeşleri ve oğulları Memlûk sultanının toprak bütünlüğünü imkânı dahilinde koruyamaya istekli olacak.
20. Aragon tacirleri İskenderiye, Dimyat gibi Memlûk limanlarında hazine

tarafından belirlenen oranda vergiye tabi olacaklardır. Aynı şekilde Memlûk tüccarları da Aragon topraklarında belirlenen oranda vergi vereceklerdir.

21. Bu maddede yapılan anlaşmadan duyulan memnuniyet dile getirilmiş ve devamı temenni edilmiştir.
22. Son maddede anlaşmanın tarihi verilmiş ve tafralar yeminlerini tekrarlamışlardır²².

Bu anlaşma iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin resmen başladığını göstermesi açısından bizim için önemlidir. Anlaşma maddeleri daha çok Aragon Kralı'na sorumluluk yükler mahiyettedir ki bunun nedeni Aragonluların bu ticarete olan ihtiyaçları ile orantılıdır.

Aragonlular için Mısırlılarla ticari durum iç açıcı bir mahiyette görünse de Papa bu ticaretin önünde büyük bir engeldir. Yapılan anlaşmalardan memnun olmayan Papa Hristiyan Kralların tamamını kapsayan bir ferman yayınlamış ve hepsini "*ticaret yoluyla Müslümanları zenginleştirmekten*" men etmiştir. Papa bu fermana uymayanları ise aforoz ile tehdit etmiştir. Ancak bu tehdit zamanla aforoz yerine para cezasına çevrilmiş ve ticarete kazandıklarının yarısını geri veriyor olsalar da bu durum Aragonlular -Katalanlar- dahil bütün Hristiyanları Memlûkler ile ticaretten alıkoymamıştır²³.

Aragon hakimiyeti altında Katalanlar Mısır'da Venedik ve Cenevizlilerden sonra üçüncü sırayı almaya başlamışlardır. İlk hedefleri baharat ticareti İtalyan tekelini kırmak olan Katalan tüccarlar Memlûk topraklarına Valencia ve Mayorka kumaşları, çam fıstığı, sabun, safran, kuru üzüm, bakla, zift gibi ürünleri getirmişlerdir. Katalanların en önemli ticari emtiaları arasında köleler de gösterilebilir²⁴.

Katalalar, Aragon hakimiyeti altında olmaktan dolayı memnundular çünkü onların Memlûk sultanından elde ettikleri imtiyazlar sayesinde Tunus, İskenderiye, Kahire gibi şehirlerde serbestçe ticaret yapabiliyorlardı. Aragonlu Fatih Jaime ve Büyük Pedro zamanlarında da Aragon yükselişine paralel olarak Katalan yükselişi atarak devam etmiştir²⁵. 1298 yılında III. Pedro'nun Sicilya'yı diğer topraklarından ayırıp

22 P. M. Holt, Early Mamluk Diplomacy (1260-1290) Treaties of Baybars and Qalāwūn with Christian Rulers, E.J. Brill Leiden · New York · Köln 1995, s. 131-140.

23 Ablafia, *age.*, s. 391.

24 Ağır, *age.*, s. 138.

25 Abulafia, *age.*, s. 399.

oğlunun hakimiyetine vermesi ile Aragonlular; Aragon-Katalonya, Mayorka ve Sicilya olmak üzere üç ayrı hakimiyet bölgesine ayrılmışlardır²⁶.

Aragon Krallığı 14. yüzyılda artan zenginliğini toprak genişletme yönünde kullanmak istemiş ve Sardinya'yı almaya karar vermiştir. Kral IV. Alfonso 1323'te adayı istila ettiğinde Katalanlar, tahıl, tuz, peynir, deri ve gümüş bakımından zengin olan bu adayı ele geçirme konusunda oldukça hevesli davranmışlardır²⁷.

1337 yılına gelindiğinde ise IV. Pedro (Düşkün Pedro) Aragon Krallığı artık bir krallıktan öte imparatorluk görünümüne kavuşmuştu. Üç koldan ilerleyen krallık iç çekişmeler yaşasa da denizcilik anlamında Akdeniz'de üçüncü sıraya yerleşmeyi başarmıştı. 22 tanesi kadirge olmak üzere 116 gemilik Katalan Donanması da krallığın hizmetindeydi. Venedik ve Cenevizliler arasında baş gösteren rekabet ve savaşlarda Venedikliler Aragon Krallığı ile Cenevizliler aleyhinde ittifak girişimine dahi başvurmuşlardır²⁸

Hem Aragon tarihi hem Avrupa tarihi hem de İspanya'daki İslam hakimiyeti açısından önemli bir olay da Aragon ve Kastilya Krallıklarının siyasi bir evlilik yoluyla birleşmesidir. Aragon Kralı Ferdinand ile Kastilya Kraliçesi İabella'nın evliliği iki krallığı birleştirmiştir. Bu birleşme ile Gırnata'da yaklaşık yedi asırdır tutunmaya çalışan Müslümanların durumu da zora düşmüştür²⁹.

Sonuç

İspanya'da kurulan ve coğrafi avantaj ve dezavantajlarla büyüyen Aragon Krallığı, Katalanları da himaye ederek Akdeniz'in denizci-tüccar-Hristiyan krallıkları arasına adını yazdırmayı başarmıştır. İlk dönemlerinde bölgenin siyasi yapısından dolayı ticarete atılamayan krallık Memlûklerle gerçekleştirdiği diplomatik ilişkiler neticesinde ticari imtiyazlar elde etmiş ve hakimiyeti altındaki Katalanlar, İskenderiye ve Kahire gibi önemli imarlarda görülmeye başlamışlardır. Çalışmamızda örnek olarak verilen Aragon Kralı Alfonso ile Memlûk Sultanı Kalavun arasındaki ticaret anlaşması ise iki devletin karşılıklı ticaretlerine resmi bir kapı açmıştır.

26 Alan Forey, "The Crown Of Aragon", The New Cambridge Medieval History, Volume VI, Cambridge University Press, 2008, s. 596.

27 Abulafia, *age.*, s. 408-409.

28 Abulafia, *age.*, s. 424.

29 Dana Carleton Munro, The Middle Age.s 395-1500, The Century Co. New York London, 1928, s. 452.

13. ve 14. yüzyıllar boyunca Aragon Krallığı hem İspanya'da söz sahibi olmaya başlamış hem de Katalanlar Doğu Akdeniz ticaretinde cnc sıraya yerleşmişlerdir. Aragon Krallığı'nın 15 ve 16. yüzyılda siyasi tarihi ve paralelinde gelişen Akdeniz ticareti üzerindeki etkisi ayrı bir çalışma konusu teşkil ettiğinden burada yer verilmeyecektir ancak bilinmelidir ki Krallık, kuruluşunda yaşadığı siyasi tempoyu hiçbir zaman kaybetmemiştir.

Kaynaklar

Abulafia, David, *Büyük Deniz Akdeniz'de İnsanlık Tarihi*, çev. Gül Çağalı Güven, Alfa Yayınları, İstanbul 2012.

Abulafia, David, *The Rise Of Aragon-Catalonia, The New Cambridge Medieval History, Volume V (1198-1300)*, Cambridge University Press, 2008.

Ağır, Abdullah Mesut, *Memluklarda Ticaret, Çizgi Yayınları*, 2015.

Atakan, H. Şebnem, *Ramòn Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Ortaçağ) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009.

Berend, Nora, “The Expansion of Latin Christendom”, *The Central Middle Ages Europe 950–1320*, Edit by Daniel Power, Oxford Press, New York, 2006, s. 178-206.

Braudel, Fernand, *II. Felipe döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, çev. M. Ali Kılıçbay, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017.

Curtin, Philip D., *Kültürler Arası Ticaret*, çev. Şaban Bıyıklı, Küre Yayınları, İstanbul 2008.

Eco, Umberto, *Ortaçağ Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012.

Forey Alan, “The Crown Of Aragon”, *The New Cambridge Medieval History, Volume VI*, Cambridge University Press, 2008, s. 595-619.

Heyd W., *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, çev. Enver Ziya Karal, Türk Tarih Kurumu, 2000.

Holt P. M., *Early Mamluk Diplomacy (1260-1290) Treaties of Baybars and Qalāwūn with Christian Rulers* BY E.J. Brill Leiden · New York · Köln 1995.

Keleş, Bahattin, *Bahri Memluklerde İktisadi ve Ticari Hayat (1250-1382)*, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1998.

Lane-Poole, Stanley, *A History of Egypt in the Middle Ages*, Charles Scribners Son Print, New York 1901.

McKitterick, Rosamond, *Medieval World*, Times Book 2003.

Munro, Dana Carleton, *The Middle Ages 395-1500*, The Century Co. New York London 1928.

Özaydın, Abdülkerim, “Aragon”, *İ.A.*, İstanbul 1991.

